Il. Wierland (Tall., 1849) Die Regenten, Oberbefehlshaber u. Oberbeamten Ehstlands I (Tall. 1855); Die Civil- u. Militär-Oberbefehlshaber in Ehstland z. Z. d. kaiserl. Russisch. Regierung von 1704 bis 1855 (Tartu, 1855); Das ehstländ. Landraths-collegium u. Oberlandgericht (Tall., 1855). Mitmesugustes perioodilistes väljaannetes, eriti »Inlandis«, avaldas P. hulga ajaloolise ja õigusajaloolise sisuga artikleid. Peale selle on P.-i väljaandel ilmunud mitmed ajaloo-allikad, milledest mainitagu: M. Brandis, Chronik, oder älteste Livländ. Geschichte... (Riia ja Leipzig, 1840); M. Brandis, Collectanea, . . . (*Mon. Liv. Ant.* III, a. 1842); Landrath Wrangell's Chronik v. Ehstland . . . (Tartu, 1845). Die Quellen d. Ritter-, Lehn- u. Land-Rechte Ehst- u. Livlands I (Tartu, 1845). Ühes F. G. v. Bunge'ga (vt.) andis P. välja »Archiv'i« VII köite ja VIII köite I osa, tegi katset ka Liivimaa ajaloo bibliografeerimisega ja jätkas G. Carlblom'i (vt.) tööd »Entwurf zur Kirchen- u. Religions-Geschichte Esthlands« (ilm.: Archiv VI, 1, lk. 1—57 ja eriraamatuna Tallinnas, 1850).

H. J. Paucker, Die Fam. Paucker (1885); Inl. 1857, nr. 1; Recke-Napiersky III, eriti Beise II (teoste nimestik). — Vrdl. Winkelmann II. *R. K.*

**PAUCKER, Hugo Richard,** kirikuajaloo uurija, sünd. 4. IV 1807 Simunas kirikuõpetaja pojana, õppis aa. 1827—30 Tartu ülikoolis usuteadust, oli alates a. 1834 Simuna kirikuõpetaja ja a.-st 1850 Virumaa praost, toimides muiski ameteis kiriklikul alal; suri 8. VI 1872 Simunas. — P.-i koostatud on tuttav teos »Ehstlands Geistlichkeit in geordneter Zeit- u. Reihefolge« (Tallinna, 1849), mis sisaldab Eestimaal teotsenud vaimulikkude loendid ja elulood vanimast ajast kuni XIX a. s. keskpaigani; teose aluseks on G. Carlblom'i (vt.) »Prediger Matricul« (1794), mille täiendusena autor on kasutanud A. Fr. J. Knüpffer'i (vt.) kogutud käsikirjalisi materjale ja Eestimaa konsistooriumi arhiivi andmeid. P.-i poeg Eduard Peter Heinrich P. (sünd. 1843) andis välja lisa oma isa teosele pealkirjaga »Ehstlands Kirchen u. Prediger seit 1848« (Tall., 1885).

H. J. Paucker, Die Fam. Paucker (1885); Paucker, Geistl. 207; Paucker, Geistl. seit 1848, 79 j.; Ulmann, Mitt. 1873, lk. 112—19. *R. K.*

**PAUCKER, Johann Christoph,** vaimulik kirjanik, sünd. 10. II 1736 Pommeris Kolbergis, omandas Saksamaal usuteadusliku hariduse, oli alates a. 1757 Järva-Jaani kirikuõpetajaks, a. 1767 Eestimaa konsistooriumi assessoriks ja 1769 praostiks, suri 26. II 1776 Tallinnas. Tallinnas a. 1779 esimest korda ja hiljemini veel mitmes trükis (1791, 1812, 1823, 1846) ilmunud »Jutlusse Ramat'us« on suurem osa (26) jutlusist koostatud P.-i poolt.

H. J. Paucker, Die Fam. Paucker (1885); Recke-Napiersky III; Beise II; Paucker, Geistl. 28, 48, 218. *A. S-te.*

**PAUL I,** Vene keiser, sünd. Peterburis 20. IX 1754 pärastise keisrinna Katariina II (vt.) pojana tema abielu ajal suurvürst Peetriga (hiljemini keiser Peeter III), seisis halva vahekorra tõttu oma emaga viimase valitsemisajal riigiasjust täiesti eemal ja pääsis 6. XI 1796 troonile. P. võttis emalt pärandatud riiklikus süsteemis järsud muutused ette, püüdes tsaari võimu viimse võimaluseni suurendada, painutades omavalitsused täielikult bürokraatia mõjuvõimu alla ja piirates mitmeti aadli seniseid eesõigusi. Prantsuse revolutsiooniliste ideede vastu pidas P. ägedat võitlust mitmesuguste abinõudega (äärmiselt vali tsensuur, keeld välismaa ülikoolesse õppima sõita ja välismailt raamatuid sisse vedada j. m.). Talurahva rahutused surus P. valju käega maha, keelas siiski teoorjuse pühapäevil ja avaldas soovi, et mõisnikud ei nõuaks talupojelt üle 3 teopäeva nädalas. P. langes sõjaväelaste vandeseltsi ohvrina ööl vastu 12. III 1801 Peterburis. — 1796. a. lõpul restitueeris P. Baltimail endise omavalitsuse, kuid säilitas Katariina II maksukorralduse ja asehaldamiskorra-asutisist kubermanguvalitsuse ja kroonupalati. Tasuks selle vastutulelikkuse eest hakkas ta Baltimailt nekruteid võtma ühesugustel alustel teiste riigiosadega. P.-i ajal võttis Liivi maapäev a. 1797 Fr. v. Sivers'i (vt.) algatusel talurahva seisundi parandamiseks rea otsuseid vastu, mis veidi piirasid talupoegade müüki, talurahva omavaheliste tülide jaoks ette nägid talupojest endist koostuvad kohtud ja talupojale kindlustasid täielise vabaduse oma vallasvaraga ümberkäimises. Talusid võidi nende otsuste järgi mõisastada ainult juhul, kui mõisniku kasutada olev tööjõudude arv oli liiga suur võrreldes mõisa enda põllupinnaga ja kui mõisapõldu võimatu oli mõnel teisel teel suurendada. Talude kohustused mõisa vastu tulid normida rootsiaegse, kuid veidi täiendatud hindamissüsteemi alusel, kusjuures vakuraamatud pidi kinnitama aadlikonvent, ära kuulates ülemkiriku-eestseisja ja kahe vastava kreisisaadiku arvamist. Nii ei saanud talude kohustuste suurus enam oleneda ainult mõisniku enda tahtest. P., kellele otsused kinnitamiseks esitati, tegi neljale Balti aadlisse kuuluvale senaatorile ülesandeks nende kohta arvamist avaldada. Viimased asusid eitavale seisukohale talupoegade müügi piiramise asjus. Sellest hoolimata kordas 1798. a. maapäev v. Sivers'i pealekäimisel väikeste muudatustega 1797. a. otsuseid,



Eesti biograafiline leksikon, 1926-1929, lk. 365